



ÅBO AKADEMI JOURNAL FOR
HISTORICAL JESUS RESEARCH

Jeesuksen psykobiografia – Osa 1: Persoonallisuuspiirteet

Matti Kankaanniemi
matti.kankaanniemi@abo.fi

1. Johdanto

Historian henkilön tutkiminen psykologisten teorioiden valossa on kaikessa kiehtovuudessaan haastavaa. Tästä haastavuudestaan huolimatta psykologinen näkökulma on kuitenkin läsnä käytännössä kaikessa historian tutkimuksessa. Käyttäytymistä pitää selittää ja jonkinlainen perusoletus analogiasta nykyihmisten ja menneisyyden hahmojen käyttäytymisen välillä on väistämätön. Muuten historian tutkimukselta katoaa kokonaan mielekäs epistemologinen pohja. Tässä artikkelisarjassa, josta parhaillaan käsillä oleva teksti on ensimmäinen, tarkastellaan Jeesuksen psykobiografista tutkimusta psykologi Dan P. McAdamsin kehittämän kolmitasoisen mallin avulla. Painopiste on erityisesti metodologisissa seikoissa eli niissä haasteissa, joita tutkija kohtaa psykobiografisessa tutkimuksessa ylipäätään ja erityisesti tutkiessaan historian Jeesuksen elämää.¹

2. Schweitzer ja psykopatologiset Jeesus rekonstruktiot

Niin kutsutun ensimmäisen etsinnän aikaan jotkut lääkärit yrittivät diagnosoida Jeesusta leimaten hänet henkisesti häiriintyneeksi, mitä vastaan Uuden testamentin tutkija ja lääkäri Albert Schweitzer kirjoitti paradigmaattisen lääketieteen väitöskirjansa.² Vaikka Schweitzer oikeastaan osoitti vain, että Jeesus Nasaretilaisen psykiatrinen diagnosointi on mahdotonta, hänen teostaan on käytetty tukahduttamaan kaikki yritykset yhdistää psykologiaa historian Jeesuksen tutkimukseen. Vaikutus on ollut vahva, mikä näkyy osaksi siinä, että psykologiaa tieteenalana ei ole merkittävässä määrin sovellettu kolmantena etsintänä tunnetussa tutkimusparadigmassa, vaikka sen puitteissa on muuten hyödynnetty suurta määrää poikkitieteellisiä lähestymistapoja historian Jeesuksen ja hänen kontekstinsa ymmärtämiseksi.³

-
- 1 Ks. D. P. McAdams, *The Person: An Introduction to the Science of Personality Psychology* (New York: Wiley, 2009).
 - 2 A. Schweitzer, *The Psychiatric Study of Jesus: Exposition and Criticism* (käännös C. R. Joy; Boston: The Beacon, 1948).
 - 3 Kolmannen etsinnän määrittelemisestä ks. M. Kankaanniemi, "Will the Real Third Quest Please Stand Up?", S.-O. Back ja M. Kankaanniemi (toim.), *Voces Clamantium in Deserto* (Festschrift K. Syreeni; Åbo: Åbo Akademi University Press, 2012), ss. 108–130. Esimerkkinä erilaisista lähestymistavoista, ks. W. Stegemann, B. J. Malina ja G. Theissen (toim.), *The Social Setting of Jesus and the Gospels* (Minneapolis: Fortress, 2002).

3. Bultmann, Freud ja tutkijoiden kaksoisstandardit

Vaikka psykoanalyttinen Jeesus-tutkimus sai odottaa freudilaisen psykologian levittäessä riemusaatossa ympäri maailmaa, jossakin määrin samantapainen paradigma oli vallalla evankeliumi- ja Jeesus-tutkimuksessa. Rudolf Bultmann ja monet muut muutokriitikot esittivät, että evankeliumien tekstit eivät kuvaa tekstien kuvaamaa todellisuutta vaan että ne ovat kryptisiä heijastuksia varhaiskristillisten yhteisöjen elämäntilanteista (*Sitzen im Leben*). Vaikka historiallisen henkilön psykologista profiilointia pidettiin mahdottomana, samaan aikaan kirjoitettiin monimutkaisia ja yksityiskohtaisia analyysejä yhteisöistä tekstien ”todellisia tarkoituksia” spekuloiden. Tieteenfilosofisella tasolla bultmannilaisella ja freudilaisella lähestymistavalla on paljon yhteistä molempien tukeutuessa luovaan ajatteluun enemmän kuin empiiriseen analyysiin. Molemmat olivat vakuuttuneita siitä, että ”tekstin ilmeinen tarkoitus” ei ole todellinen, vaan että tekstin taakse kätkeytyy motiivien salattu maailma. On tietysti mielenkiintoista, että psykologinen viitekehys hylättiin samalla, kun sosiologiset spekulatiot hyväksyttiin, ja joskus ilman minkäänlaista kriittistä tarkastelua.

4. Erik H. Erikson ja psykobiografinen genre

Tanskalainen psykologi Erik H. Erikson käynnisti uuden paradigman kirjoittamalla psykobiografisen teoksen uskonpuhdistaja Martti Lutherista.⁴ Kyseisessä kirjassa uskonnollisen hahmon elämää ja ajattelua selitettiin psykoanalyttisesti lapsuuskokemusten ja epänormaalien vanhempisuhteiden avulla. Teorian mukaan tyranninen Hans Luther aiheutti julmuudellaan ja ankaruudellaan pojalleen Martille traumoja, jotka ratkesivat teologiseksi dogmeiksi. Erikson laajensi uskonnollisten vaikuttajien analyysia Mahatma Gandhiin ja häntä seurasi kokonainen psykobiograafinen koulu-kunta.⁵ Pian tämän jälkeen historioitsija David Stannard kritisoi psykobiograafista kirjoittelua toteamalla muun muassa, että psykoanalyttisten käsitteiden ja oletusten empiirinen tuki on usein varsin heikkoa.⁶ Myöhemmin psykobiografinen tutkimuksen metodologinen kurinalaisuus on lisääntynyt, mikä näkyy esimerkiksi William Todd Scholtzin tarkkanäköisessä hyvän ja huonon psykobiografian tunnuspiirteiden luettelossa. Hän varoittaa muun muassa käyttämästä sellaisia psykologisia teorioita, joilta puuttuu riittävä empiirinen tuki.⁷

5. Psykobiografiat Jeesuksesta

Kuten on jo todettu, ensimmäisten varsinaisten Jeesus Nasaretilaisesta tehtyjen psykobiografioiden ilmestyminen vei aikaa. Vasta 1990-luvulla John W. Miller kirjoitti vahvasti psykoanalyttisen teoksen Jeesuksesta (*Jesus at Thirty*) ja hieman myöhemmin Donald Capps tästä voimakkaasti poikkeavan teoksen *Jesus: A Psycho-*

4 E. H. Erikson, *Young Man Luther: A Study in Psychoanalysis and History* (New York: W.W. Norton, 1958).

5 E. H. Erikson, *Gandhi's Truth: On the Origins of Militant Nonviolence* (New York: W.W. Norton, 1969)

6 D. Stannard, *Shrinking History: On Freud and the Failure of Psychohistory* (Oxford: Oxford University Press, 1980).

7 W. T. Schultz, ”Introduction”, W. T. Schultz (toim.), *Handbook of Psychobiography*, (Oxford: Oxford University Press, 2005), ss. 3–18.

logical Biography.⁸ Adries van Aarde puolestaan yritti selittää Jeesuksen identiteettiä ja toimintaa viittaamalla isän puuttumiseen Jeesuksen elämästä. Psykoanalyttisen näkökulman soveltaminen yhdistää näitä kirjoja, vaikka erityisesti van Aarde hyödyntää psykologista tutkimusta vain pinnallisesti. Suurin ero lähestymistavoissa liittyy lähdeaineiston laadun eli historiallisen arvon arvioimiseen.⁹ Capps ja van Aarde ovat taipuvaisia pohjoisamerikkalaisen Jesus-seminaarin edustamaan skeptismiin, kun taas Miller etsii linjauksia niin kutsutusta kolmannen etsinnän tutkimuksesta. Tämä ei luonnollisestikaan ole ainoa ero. Ratkaiseva tekijä kaikessa psykobiografisessa tuotannossa on tietysti psykologisen viitekehyksen valinta, jonka suhteen erot ovat usein huomattavia.

Olen toisaalla ehdottanut, että historian Jeesuksen psykologisen tutkimuksen pitäisi kurittoman muutokriittisen skeptismin sijasta perustua kolmannen etsinnän tutkijoiden ehkä jonkin verran empiirisesti kriittisempään lähestymistapaan, jonka Craig A. Evans on kiteyttänyt osuvasti: ”Minun käsitykseni mukaan järkevintä on olettaa, että suurin osa materiaalista on viime kädessä peräisin Jeesukselta mutta, että suurin osa materiaalista on toimitettu ja uudelleen kontekstualisoitu.¹⁰ Mitä tulee käsillä olevan tehtävän psykologiseen osaan, käännyimme McAdamsin psykobiografista tutkimusta varten kehittämän kolmitasoisin mallin puoleen.¹¹ Hänen mukaansa mielekäs tapa analysoida henkilöä on tarkastella hänen i) persoonallisuuttaan, ii) luonteenomaisia adaptaatioita, kuten tavoitteita, motiiveja ja elämänsuunnitelmia, sekä iii) kertomuksia, joilla tämä henkilö selittää omaa olemassaoloaan ja identiteettiään. Tämän mallin vahvuutena on sekä perittyjen ominaisuuksien että ympäristövaikutusten perusteellinen ja vakuuttava huomioon ottaminen. Identiteetin muodostumiseen liittyvään sosiaaliseen konstruktivismiin kiinnitetään myös asiankuluva huomiota tarkastelemalla identiteettikertomuksia. On esimerkiksi tärkeää kysyä, mitä vaikutusvaltainen uskonnollinen hahmo mieltää tekevänsä ja miten hän selittää itseään ja tekojaan laajemmassa narratiivissa. Seuraavaksi keskitymme pohtimaan McAdamsin mallin ensimmäisen osan eli persoonallisuuden tutkimiseen liittyviä metodologisia haasteita.

6. Persoonallisuustyyppin idea

Teoriat persoonallisuustyyppistä perustuvat oletukseen, jonka mukaan jotkut ominaisuudet ja piirteet korreloivat toistensa kanssa. Näin ollen jonkin piirteen esiintymisen jonkun luonteessa voidaan katsoa kohottavan tietyn toisen piirteen tai käyttäytymismallin esiintymisen todennäköisyyttä. Kun toistensa kanssa korreloivat piirteet yhdistetään ja vastaavasti ne erotetaan negatiivisesti korreloivista piirteistä, on mahdollista luoda ominaisuuskasaumia eli toisin sanoen persoonallisuusluokituksia. Mielekkäitä persoonallisuusluokituksia etsittiin jo antiikissa. Yksi viihdyttävimpiä ja terävänäköisimpiä tekstejä tässä suhteessa on Teofrastoksen (371–287 eaa.) kirjoittama *Χαρακτῆρες*, jossa ihmiset jaettiin ylen kynnisesti kielteisiin persoonallisuus-

8 J. Miller, *Jesus at Thirty* (Minneapolis: Fortress, 1997); D. Capps, *Jesus: A Psychological Biography* (St. Louis: Chalice, 2000).

9 Ks. M. Kankaanniemi, ”Jesus the Son of Joseph”, S. Byrskog, T. Holmén ja M. Kankaanniemi (toim.), *The Identity of Jesus: Nordic Voices* (Tübingen: Mohr Siebeck), ss. 38–69.

10 C. A. Evans, ”Life of Jesus”, S. E. Porter (toim.), *Handbook to Exegesis of the New Testament* (Boston: Brill, 2002), ss. 427–476 (436).

11 Ks. McAdams, *The Person*.

tyyppeihin. Kuuluisin jaottelu on kuitenkin muiden muassa Hippokrateen (460–370 eaa.) ehdottama persoonallisuuksien jako neljään pääryhmään: sangviinikkoihin, koleerikkoihin, melankolikkoihin ja flegmaatikkoihin. Tämä jaottelu on omaksuttu moniin kieliinkin mutta se on osoittautunut haastavaksi jäykyytensä vuoksi ja siksi, että varsin harva ihminen edustaa minkään kategorian ”puhdasta” muotoa.¹²

1900-luvulla tutkijat alkoivat etsiä mielekkäitä persoonallisuustyyppejä ihmiskielen avulla sen sijaan, että olisivat johtaneet niitä deduktiivisesti tietyistä perustyypeistä. Faktorianalyyseissa suuri määrä ihmisen persoonallisuutta kuvaavia adjektiiveja kerätään tilastollisesti merkittäviin ominaisuuskasumiin, joita taas voidaan pitää empiirisesti todennettuina persoonallisuustyyppinä. Ehkä vahvin tuki on löydetty niin kutsutulle Big Five -mallille, jossa persoonallisuutta kuvataan viiden jatkumon avulla. Nämä jatkumot ovat ekstroversio, myöntyväisyys, tunnollisuus, avoimuus kokemuksille ja neuroottisuus.¹³ Kyseinen jaottelu on osoittautunut toimivaksi eri kulttuureissa, mikä on huomionarvoista ottaen huomioon tieteellisen psykologian vahvan länsimaisen luonteen. Teorian synkronista kykyä selittää persoonallisuutta eri kulttuureissa voidaan pitää viitteenä siitä, että se soveltuu myös diakroniseen analyysiin eli historian tutkimukseen.

7. Kategorioiden löytäminen

Mutta onko Jeesus Nasaretilaisen psykologiseen arviointiin riittävästi historiallista lähteaineistoa? Vastaus tähän riippuu pitkälti siitä, millaista profilointia halutaan tehdä. Tieteellisessä historian tutkimuksessa oletetaan yleisesti, joskin usein implisiittisesti, että silloin, kun historian henkilö väistämättä kuuluu johonkin muutamasta kategoriasta, voidaan tämä oikea kategoria päätellä suhteellisen pienestäkin tietomäärästä. Oletamme esimerkiksi, että historian henkilö oli joko mies tai nainen ja vain ohimenevä viittaus vaatetuksen riittää kertomaan, kummasta sukupuolesta on kyse. Yksi osuvimmista tällaisen kategorian etsinnöistä liittyy Jeesuksen siviilisäätyyn.¹⁴ On ehkä turha todeta, että siviilisääty on olemassa oleva kategoria. Toisaalta kysymys siitä, motivoiko Jeesuksen toimintaa Oidipus-kompleksi, on ongelmallisempi, koska koko Oidipus-kompleksin olemassaolo on kyseenalaistettu.¹⁵ Tällaisessa tapauksessa ei riitä, että etsitään fragmentaarisia viitteitä lähdemateriaalista, koska ensin pitäisi osoittaa, että oletettu kategoria on todellinen.

Jos persoonallisuustyyppit hyväksytään mielekkäiksi kategorioiksi, pitäisi Jeesuksen luonteenpiirteiden etsimisen jopa suhteellisen pirstaleisesta lähdemateriaalista

12 Tämä on kuitenkin Hans Eysenckin kuuluisan ja paljon käytetyn persoonallisuusteorian pohja, ks. H. J. Eysenck, *Personality, Genetics, and Behavior: Selected Papers* (New York: Praeger, 1982).

13 Ks. esim. R. R. McCrae ja O. P. John, ”An Introduction to the Five-Factor Model and Its Applications”, *Journal of Personality* 60 (1992), ss. 175–215 ja J. M. Digman, ”Personality Structure: Emergence of the Five-Factor Model”, *Annual Review of Psychology* 41 (1990), ss. 417–440.

14 Yrityksestä osoittaa, että Jeesus ei ollut naimisissa, ks. J. P. Meier, *A Marginal Jew: Rethinking the Historical Jesus: Volume One: The Roots of the Problem and Person* (New York: Doubleday), ss. 332–345. Päinvastaisen näkemyksen puolesta ks. esim. W. E. Phipps, *Sexuality of Jesus* (Cleveland: Pilgrim Press, 1996).

15 Yleisjohdannoksi oidipaalikompleksin asemasta psykoanalyttisessa paradigmassa nykyään ks. esim. S. Borovecki-Jakovljević ja S. Matacki, ”Oedipus Complex in Contemporary Psychoanalysis”, *Collegium Antropologium* 29 (2005), ss. 351–360. Teorian kritiikiksi ks. J. Kupfersmid, ”Does the Oedipus Complex Exist?”, *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training* 32 (1995), ss. 535–547.

olla mahdollista. Kuten todettu, jos viisi luonteenpiirrejatsumoa pystyvät kuvaamaan ihmisluonnetta erilaisissa kulttuurikonteksteissa, on mielekäästä olettaa, että myös menneisyyden ihmisiä voidaan luokitella samoilla perusteilla. Lisänäkökohtana voidaan todeta, että kaksostutkimukset ovat vakuuttavasti osoittaneet, että noin puolet jonkin piirteen esiintymisestä voidaan selittää geneettisesti, mikä taas tukee teoriaa, jonka mukaan tämä piirre yksinkertaisesti puskee esiin kulttuuriympäristöstä huolimatta.¹⁶ Saattaa siis olla mielekäästä väittää, että Jeesus on sijoittunut johonkin ekstrovertti-introvertti-jatkumolla ja että tästä sijainnista voidaan etsiä vihjeitä.

On tietysti selvää, ettei opetuslapsille voida jakaa kysymyslomakkeita, joilla selvitetäisiin Jeesuksen persoonallisuutta. On kuitenkin mahdollista yrittää analysoida implisiittistä informaatiota, joka puolestaan voi osoittaa, mihin Jeesus olisi persoonallisuuspiirrejatsumoilla sijoittunut. Jotta tämän voisi tehdä järkevää, ainakin kolme metodologista haastetta on otettava kunnolla huomioon.

8. Toisten tekemä tai itsetehty arvio

Ennen kuin historian henkilön persoonallisuus määritetään, on tärkeää jollakin tavalla käsitellä kysymystä itse tehtyjen ja toisten tekemien arvioiden välisestä eroista. Käyttäytymistieteissä on keskusteltu paljon ihmisen kyvystä arvioida ja kuvata objektiivisen luotettavasti omaa itseään, asenteitaan ja käyttäytymistään. Evankeliumit ja niiden taustalla olevat traditiot ovat ennen kaikkea muiden kuvauksia Jeesuksesta. Tämän lisäksi kuvattuun henkilöön liitettävät vahvat uskonnolliset konnotaatiot ovat omiaan monimutkaistamaan näiden kuvausten käyttöä persoonallisuuden profiloinnissa. Toisaalta, kun eroja oman ja muiden arvion välillä on tutkittu Big Five -viitekehityksessä, on niiden todettu olevan verrattain merkityksettömiä.¹⁷ On myös huomionarvoista, että käyttökelpoista tietoa voidaan etsiä sellaisista kuvauksista, jotka eivät suoraan käsittele kenenkään persoonallisuutta. Jos esimerkiksi tutkittavana on Jeesuksen emotionaalinen tasapaino, ei tutkijan välttämättä tarvitse etsiä eksplisiittistä mainintaa, josta tämä kävisi ilmi. Sen sijaan hän voi tarkastella kuvauksia, joissa Jeesuksen emotionaalinen reaktio poikkeaa siitä, mitä voidaan pitää normaalina. Voimakas tunnepurkaus Lasaruksen haudalla, raivoisa käyttäytyminen tempelissä, itku Jerusalemin puolesta ja paniikkikohtaus Getsemanen puutarhassa ovat merkittäviä yksityiskohtia kertomuksissa, joiden pääpaino ei ole varsinaisessa Jeesuksen persoonallisuuden kuvaamisessa.

9. Välitysprosessi suodattava vaikutus

On kiistämätöntä, että tärkeää tietoa persoonallisuuspiirteistä on kadonnut traditioiden suullisessa välittämispöcessissä sekä kirjoitettujen lähteiden toimittamisessa. Esimerkiksi Matteuksen (12:9–14) evankeliumin kirjoittaja ei ole jättänyt Markukselta (3:1–6) lainaamaansa kertomukseen Jeesuksen synagogassa parantamasta

16 K. L. Jang, W. J. Livesley ja P. A. Vemon, "Heritability of the Big Five Personality Dimensions and Their Facets: A Twin Study", *Journal of Personality* 64 (1996), pp. 577–592.

17 J. Allik, A. Realo, R. Möttus, T. Esko, J. Pullat ja A. Metspalu, "Variance Determines Self-Observer Agreement on the Big Five Personality Traits", *Journal of Research in Personality* 44 (2010), ss. 421–426.

kuivettuneesta kädestä mainintaa vihaisesta Jeesuksesta. Markukselta Matteukselle tai Luukkaalle ei ole myöskään välitetty tietoa siitä, miten Jeesuksen äiti ja veljet epäilivät tämän mielenterveyttä (Mark. 3:21). Mikäli pastoraalikirjeissä esitettyjä stoalaisia vaatimuksia vanhimpien ja diakonien luonteenpiirteistä voidaan pitää varhaiskristillisyyden arvomaailmaa kuvaavina, on ymmärrettävää, että emotionaalisia ”huippuja” tasoitellaan traditioiden välittämisen prosessissa. Jeesuksen persoonallisuutta tutkittaessa tätä vaikutusta ei pidä ohittaa ilman asianmukaista huomiota.

10. Kulttuurikontekstin erityispiirteet

Yksi historian tutkijan kohtaamista haasteista liittyy tietynlaisen käyttäytymisen määrittelemiseen sen varsinaista kulttuuritaustaa vastaan. Esimerkiksi joissakin sosiaalisissa tilanteissa hiljaa oleminen ei välttämättä viesti introvertista luonteesta vaan voi johtua kulttuurin koodeista ja säännöistä, jotka estävät puhumasta julkisesti. Onhan mahdollista, että ekstrovertti ja puhelias nainen tottelee käskyä ”nainen vaietkoon seurakunnassa” (1. Kor. 14:35) julkisessa tilassa ja astuttuaan yksityistilaan alkaa puhua ekstrovertin innokkuudella.

On myös tärkeää tiedostaa, että tilanne pirstaleisten kuvausten taustalla on voinut olla poikkeuksellinen. Pontius Pilatus kuvataan evankeliumeissa myöntäväiseksi ja diplomaattiseksi luonteeksi, vaikka muista lähteistä muodostuu radikaalisti erilainen käsitys.¹⁸ Tämä ei kuitenkaan välttämättä johdu evankelistojen redaktiivisesta pyrkimyksestä sovittaa Pilatus ideologisiin tai kirjallisiin tarkoituksiin. Poikkeuksellinen tilanne voi johtaa poikkeukselliseen käyttäytymiseen ja kun lähdemateriaali on niukkaa, on olemassa suuri riski liian spekulatiivisille johtopäätöksille persoonallisuuspiirteistä.

11. Lopuksi

Miksi Jeesuksen persoonallisuutta pitäisi ylipäätään tutkia? Vastaus on yksinkertainen. Lähes kaikki tieteellinen tutkimus ketä tahansa historian henkilöä koskien sisältää ainakin kursorisen katsauksen tämän persoonallisuuteen. Koska Big Five -teorialla on vaikuttava empiirinen tuki, se voi olla hyödyllinen apuväline intuitiivisten ajatusten kurinalaiseen jäsentämiseen. Lisäksi analogioiden tekeminen tutkijan oman kokemusmaailman ja kontekstin kanssa on väistämätöntä ja näin persoonallisuuspsykologian käsitteet ja havainnot voivat tarjota tutkijalle mahdollisuuden analysoida kriittisesti myös omia ennako-oletuksiaan. Ei ole salaisuus, että historian Jeesus -tutkimus vilisee erilaisia Jeesus-rekonstruktioita. Syitä tähän on paljon, mutta persoonallisuusteoriat voivat omalta pieneltä osaltaan valaista syitä tähän moni-ilmeisyyteen. Jos tutkijan Jeesus on hiljainen ja neuroottinen konservatiivi, on ilmeistä, että hänen päättelynsä myös muilta osin johtaa eri suuntaan kuin kollegan, jonka Jeesus on kokemuksille avoin ja sensaatiota etsivä ekstrovertti.

Yritykset vastata kysymykseen ”kuka Jeesus oli?” sisältävät väistämättä myös hänen persoonallisuutensa. Ajatus pelkkiin faktoihin perustuvasta Jeesus-rekonstruktiosta on naiivi. Vaikka useimmat tutkijat yhtyvät E. P. Sandersin ajatukseen, muutamasta Jeesusta koskevasta kiistämättömästä faktasta, nämä tuskin riittävät mielek-

18 Josephus, *Ant.* 18:60–62; 18:85–89.

kään Jeesuksen rekonstruointiin.¹⁹ ”Kuka”-kysymykset ovat useammin yhteydessä myös epätarkkoihin vaikutelmiin persoonallisuudesta kuin vain niin kutsuttuihin faktoihin. Yksi tämän lähestymistavan eduista verrattuna perinteisiin ”questologisiin” on se, että teologiset ennakko-oletukset eivät ole yhtä relevantteja, kun keskustellaan esimerkiksi Jeesuksen ”kristologiasta”.

Dan P. McAdamsin kolmitasoisen psykobiografisen mallin ensimmäisen osan, persoonallisuustutkimuksen, soveltaminen Jeesus Nasaretilaiseen on haastavaa. Lähdeaineiston niukkuuden ja luonteen sekä kulttuurisen etäisyyden vuoksi johtopäätökset eivät useinkaan vakuuta. Samaan aikaan malli kuitenkin tarjoaa uuden ja tuoreen näkökulman historian Jeesuksen tutkimiseen. Mikäli lähteisiin suhtaudutaan yleisesti ottaen optimistisesti, on mahdollista rakentaa kursorisuudessaankin tyydyttävä persoonallisuusprofiili historian Jeesuksesta.

19 E. P. Sanders, *Jesus and Judaism* (London: SCM, 1985), s. 11.